

FOTO: RAIN UUSEN

Igapäevatöö noortega tähendab eelkõige selgitustööd

Rain Uusen

Ajalehe Postimees toimetaja,

Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö instituudi sotsiaaltöö kolmanda kursuse tudeng.

Eesti Asendus kodu Töötajate Liidu juht **Meelis Kukk** (32) naudib saatuse kiuste iga päeva. Kunagine elu tänaval, mille raskus sundis isegi vargile, oleks ju võinud süstida temasse pahapoisi-tulevikku, õpitud abitust ja kurvameelsust, aga noormees on kõik need kogemused pööranud hoopis enda ja teiste kasuks. „Need kogemused on mind sitkemaks muutnud, aga noortekodus töötamine on mind ilmselt rohkem mõjutanud,“ kõneleb ta põnevast vastastikusest õppimisest ja saatuste suunamisest Keila SOS noortekodus, kus ta töötab kasvatajana juba viimased seitse aastat.

Meelis Kukk räägib palju. On tunda, et ta on harjunud rääkima, sest mida sa nende ülekaite läinud noortega ikka muud teed, kui jutustad ja selgitad ja seletad kannatlikult ... „Kui sa sada korda räägid, siis üheksasada korda on vaja veel rääkida,” muigab ta. „Paljud asjad ... tulevad aastate pärast. Minu põhitöö ongi ju rääkimine.”

Meelis Kukk räägib palju, aga hästi loomulikult ja mõttega – igas tema lauses on järgmisega haakuv iva ja niisama tühja tuult tema jutus ei ole. See iva on tulnud aastate ja kogemusega. Selle töö peal peabki olema eluga heas kontaktis, selgitab ta ning rääkimise kõrvale peavad mahtuma tohutu empaatiavõime ja kuulamise oskus.

„Olin varem ülbem, järsem ja otsekohehem. Nüüd olen kannatlikum,” vaatab ta tagasi oma möllu-aastatele. Sisemine segadus ja pahameel või siis rahu ja tasakaal väljenduvad ikka inimese ütlemistes ja tegemistes.

Tänavalt magistriks

Meelis Kuke varane puberteet oli kõike muud kui harmooniline ja rahulik. Pigem meenutas ta siis riukukke, kes muredest läbi rüsidis nii kodus, lastekodus kui tänaval oma kohta ja stabiilsust otsis.

„Kui mu vend oli 11, siis vaatasin teda ja mõtlesin, et ta on ju täitsa laps. Kuidas on võimalik, et mina sama vanalt tänaval elasin, varastasin ja politsei käest peksa sain,” mõtiskleb ta.

„Sotsiaalvaldkonnas mõjuvad väikesed asjad, väikesed takistused. Kui nendest üle ei saada, siis hakkavad need takistama suuri asju teha,” üldistab ta oma kogemusi. „Sotsiaaltöötaja roll ongi aidata neist väikesetest takistustest üle saada.”

Noorte juhendamise tegeleva mehe sõnul on mõnikord keeruline mõista seda, et mina kui inimene olengi väärtus. „Minus

tekkis see tunne, et ka mina olen tähtis, alles gümnaasiumis, kuhu ma ilma lasteküla emata polekski jõudnud. Tema julgustas mind, et mine tee katsed ära.”

Praegu taotleb ta Tallinna Ülikoolis juba magistriraadi.

Ta peab end äärmiselt kohanemisevõimeliseks inimeseks. „Noortekodusse tööle minnes sõitsin sportautoga ja kandsin firmariideid,” meenutab ta oma elustiili kinnisvarafirma osanikuna seitse aastat tagasi. „Siis tuli majandussurutus, pidin sportauto välja vahetama ja siis autost sootuks loobuma.” Meelis Kukk leiab, et kunagine puuduses elamine muutis ta asjade orjaks. „Tahtsin endale kõiki neid asju, millest kunagi puudust tundsin. Enne noortekodu teenisin päris hästi, töötasin end kinnisvara alal ise üles. Kui keegi rääkis, et inimesed on

„Meil on ju küll olemas manuaalid ja käsiraamatud, aga ühtset juhist ei ole, et kuidas kodanikku kasvatada. Hea, kui mõistad, et teistel on tegelikult samad mured ja teistelt saab õppida.”

näljas ja paljad, siis mõtlesin alati, et miks nad küll tööle ei lähe, ilmas on ju nii palju tegemata tööd. Tasapisi hakkasin asjadest aru saama. Taipasin ka seda, et mulle meeldivad asjade asemel hoopis inimesed: ma vaimustun tarkadest inimestest!”

Et mure ei murraks ...

„Arvan, et kõige olulisem on inimeste koostöö, sellest hakkab kõik pihta,” arutleb Meelis Kukk, kui meelitan talt välja tulevikuplaane, no et kui tast ühel päeval näiteks sotsiaalminister peaks saama. „Enamik asju jääb ju Eestis praegu koostöö taha. Meil on väga palju MTÜsid, aga tihti ei suuda nad

teha koostööd, sest kõik jääb isiklike huvide tasandile.”

Et koostöö paremini edeneks, tuleb Kuke arvates tööelu ja eraelu teadlikult lahus hoida, muidu hakkad pingeid teises rollis välja elama. „Mina suudan teha koostööd ka inimestega, kes pole mulle sümpaatsed, kui vaid koostöövõimalus on olemas. Kui koos asju ajame, võib kasu olla ju oluliselt suurem,” julgustab ta teisi olema veidike avatumad. „Austame iseennast, aga austame ka teisi. Riigijuhid on aga elust kaugenenud, nad ei mõistagi enam, kuidas inimesed tegelikult elavad.” Kukk arvab, et vahel peabki initsiatiiv tulema tavakodanikelt, sest nii jõutakse asja tuumani kiiremini ja inimkeeli.

Seetõttu lõi Meelis Kukk ka asenduskodude töötajate liidu. „Kui ma Keilas SOS noortekodus kasvatajana alustasin, imestasin, kuidas saab nii olla, et eri lastekodude kasvatajad puutusid nii vähe kokku, ometi kasvatasid nad ju sama taustaga lapsi.” Tema sõnul on murekohad kõigis Eesti asenduskodudes sarnased. Seetõttu ta uskusi, et kui inimesed kokku viia ja omavahel kogemusi jagada, on sellest kõigil kasu. „Meil on küll olemas manuaalid ja käsiraamatud, aga ühtset juhust ei ole, kuidas kodanikku kasvatada. Hea, kui mõistad, et teistel on samad mured ja üksteiselt saab õppida,” selgitab ta.

„Kõik hakkab ikka endast ja oma ümbirusest pihta,” rõhutab Kukk kogukonna olulisust. „Kas ma tean, kes elavad minuga samas majas? Kas märkan, mis toimub või panen silmad kinni ja teen näo, et ma ei näinud? Ma tegutsen ja sekkun, kus vaja.”

Meelis Kuke sõnul on väiksemates paikades koostööd teha lihtsam, aga see ei tähenda, et suurlinnas pole see üldse võimalik. „No kui mõni vanem proua on samas trepikojas näiteks kodune, siis miks ta ei võiks naabrite lapsi hoida, sealt tuleb

ju hoopis teistsugune elutarkus. Lapsel on mõnda teemat hoopis parem arutada võõra ja endast palju vanema inimesega.”

Nii kaugel, aga siiski nii lähedal

Meelis Kukk on aastatega õppinud, et töö ei lõpe iial. Nüüd oskab ta oma elus ka muule aega ja ruumi jätta. Mees nimetab oma elamise viisi „distsantsilt lähedal olemiseks”. „See on ülikeeruline, ma tean, aga samas see ei kurna mind, sest olen nende noorte suhtes tohutult positiivne.”

Mehe hinnangul on Eestis sotsiaaltöös liialt palju inimesi, kes on jäänud sellesse valdkonda liiga kauaks. „Nad on ennast sinna ära kaotanud. Seetõttu ei osata võib olla enam näha muud, mida elu pakub. Noorte lisandumine värskendab sotsiaaltöö valdkonda. Kui lasen tööle üle pea kasvada, on minulgi end lihtne kaotada, see hakkab tervisele. Kui selline töösse ja muredesse uppumine ja enda alaväärtustamine kestab aastaid, muutub inimene kibestunuks, väsib ja tüdineb. Kui sa ise pole oma eluga rahul ega tunne väikestest asjadest rõõmu, siis on keeruline ka oma kliente aidata. Mul on selles mõttes elus hästi läinud, et ma tunnen rõõmu inimestest ja mul on hullult ägedad sõbrad ja tuttavad, nad kõik inspireerivad mind.”

Hea elu osaks peab Kukk kogemuste kõrval ka teadmisi, see tähendab janu uute teadmiste järele. „Enesetäiendus on ülioluline,” rõhutab ta. „Selleks et vastused ja lahendused tuleksid enda seest, peab ennast tundma. Mul tekkis ühel hetkel tunne, et tean oma valdkonnast kõike. Kooli minnes aga tajusin, et olen rumal ja imestasin, kuidas mind küll ülikooli vastu võeti,” naerab noortejuht. „Vahel on nii hea raamatuid lugeda. See, et ma ülikooli läksin, toob ka juurde uusi raamatuid, mõtteid, õpetajaid.

Kukeakadeemia: lastest ja noortest

Kas lapsed kasvavad ise?

Tegelikult ikka ei kasva ise. Või noh ... laps ju kohaneb olukorraga ja küll ta toime tuleb. Kui aga rääkida praeguste täiskasvanutega, kes oma lapsepõlve meenutavad, siis neil pole üldiselt olnud oma vanematega väga lähedast suhet – ei olnud kallistamist ja musitamist –, nad pidid ise kasvama. Küll oli aga olemas turvatunne ja laps kasvas n-ö kogukonna toetava pilgu all. Me kõik vajame kuhugi kuulumise tunnet. Ka lapsevanem vajab last, sest ka tema kasvab kasvatamise protsessis.

Lastel, kes saavad kasvada koos oma mõlema vanemaga, on megahea elu. Meil on liiga palju neid lapsi, kes kasvavad üksikvanemaga peres ja tahavad samuti tunda, et nende elu on täisväärtuslik ja et nad kuuluvad kuskile.

Eks Eesti noortekeskusedki otsivad uut hingamist. Aktiivsed noored saavad enda kaasamisega suhteliselt hästi hakkama, noortekeskuste rolliks ongi ka selliste noorte kaasamine, kes ei huvitu millestki, kes on end interneti anonüümsuse müüri taha peitnud, ja neid noori, kellel pole tagalaks kodu.

Millal sul endal lapsed tulevad?

Paljud küsivad seda ja mõni aeg tagasi tundsin tohutut survet. Samas, kui ma iga päev näen, kui haige ühiskond meil on, näen hüljatud lapsi, inimesi, kes on mingil põhjusel loobunud oma lastest või on neid väärkohelnud, siis on selline tunne, et siia ühiskonda ma küll lapsi ei taha teha. Kuid ega nad tulemata jää, tulevad siis, kui on õige aeg.

Inimesi, kellega arutada ja keda kuulata.”

Meelis Kukk hindab ka liikumist. „Kui suudan regulaarselt trennis käia, siis on elu lill,” muigab ta. „Ja muusika on mu kirg. Nüüd olen vanem ja targem ning nii valjusti muusikat enam ei kuula kui varem, kuid ma ammutan muusikast jätkuvalt energiat.”

Keskeakriis kahekümnesimeselt

Õeldakse, et energianivoo kõigub meie elus siinusrütmis ja umbes seitsmeaastastes tsüklites, siis peab tekkima areng ja seda läbi muutuse.

„Kui ma kinnisvaraärist noortekodusse läksin, siis mõtlesin, et teen elus ka veidi heategevust. Tundus, et mul on kohustus panustada ja neile noortele midagi anda. Enne oli mul hoopis teistsugune elustiil, nädalavahetuseti pidutsesin alati väljas. Noortekodus töötades ma ei jaksanudki seda teha. Tahtsin lihtsalt kodus olla, isegi

mitte suhelda. Ennast tuleb siiski välja ajada, sest muidu jääd lõksu,” räägib Kukk. „Sotsiaaltöö on äärmiselt keeruline, see hõlmab inimese kogu elukaart, ja seda juba ükski kodus töömõtteid haududes lahti ei haruta. Sotsiaaltöötaja olla on väga keeruline,” kinnitab ta ja arvab, et tema pödes esimese keskeakriisi läbi juba kahekümnesimeselt.

„Olen tahtnud minna välismaale ja elada mõnda aega teises keskkonnas. Ma pole seda veel teinud. Ilmselt on julgusest puudu jäänud. Pean end lojaalseks inimeseks, ma ei jäta kohustusi maha. Kuid igal koosolekul, konverentsil ja seminaril, kus ikka samadel teemadel pabereid määratakse ja edasi ei liiguta, ma enam ka ei viitsi käia,” vihjab Kukk, et otsib liidu juhi kohale tasahilju mantlipärijat. „Tunnen, et olen siin olnud üle aja, aga ei oska kuidagi väljuda.” Meelis Kukk ütleb, et ta ei oska lahti lasta, igapäevased askeldused pakuvad talle veel huvi.

S